

Presentació

Ramon Ten Carné, Cap del Servei d'Arqueologia i Paleontologia

Aquesta publicació del cicle de conferències de la Tribuna d'Arqueologia 2011-2012 presenta una novetat important respecte als cicles anteriors: és la primera vegada que no surt com a publicació en paper sinó que està concebuda com a publicació digital i, com a tal, es podrà consultar, imprimir i compaginar a través de la web de la Tribuna d'Arqueologia del Servei d'Arqueologia i Paleontologia de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Esperem, doncs, que rebeu aquest nou producte innovador, de la mateixa manera que nosaltres l'hem concebut, com un repte i amb il·lusió, i esperem que satisfaci les vostres necessitats i contribueixi a l'avenç del coneixement de l'arqueologia i la paleontologia.

Com en els últims anys, les conferències s'han pogut seguir en directe en reproducció en temps real (*streaming*) però, a més, les podem trobar en format filmat a la web de la Tribuna d'Arqueologia, que disposa d'un servei a la carta que ens permet gaudir de cada tema en el moment que es cregui més oportú.

El cicle de conferències va començar amb una sessió presidida pel director general del que abans era la Direcció General de Patrimoni Cultural, que actualment és la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni, en la qual es va explicar la nova etapa que s'obria amb la Tribuna.

Per entrar en aquest món la Sílvia Bravo, responsable de comunicació de l'Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont tractà el tema "De jaciments i recerca: narracions digitals, multiplataforma a l'abast de tothom", que va centrar en la comunicació del patrimoni i la recerca a començaments del segle XXI, per poder trobar una estratègia que sigui simple, explicant al públic històries que li interessin.

La segona conferència va versar sobre la ciutat romana de Iesso, l'actual Guissona, a la comarca de la Segarra, amb el títol "Cap a la socialització de la recerca arqueològica", feta per l'equip que dirigeix Josep Guitart amb Joaquim Pere i Josep Ros i la participació de l'arquitecte que museïtza el jaciment, Toni Gironès. S'hi va explicar

tota la dinàmica a l'entorn del nou Parc Arqueològic de Guissona i el nou Museu de Guissona Eduard Camps, situat a l'edifici de l'antiga Fassina, amb accés directe al parc arqueològic.

El projecte arquitectònic del parc planteja com es poden posar en valor les restes i com es pot potenciar la visibilitat del jaciment. A més, busca de resoldre la permeabilitat de les aigües de pluja en el jaciment i ressalta una sèrie d'elements, com la torre de la porta nord, a partir d'unes estructures simples. Altres punts que s'hi destaquen són les termes públiques i la gran *natatio*, i també la casa senyorial de l'extrem oriental.

Un altre tema va estar relacionat amb les intervencions de caràcter preventiu lligades al desdoblament de la carretera C-25 coneguda com a Eix Transversal, que porta a terme l'empresa d'arqueologia ACTIUM Patrimoni Cultural, SL, per encàrrec de la concessionària CEDINSA, i el presentaren els arqueòlegs Òscar de Castro i Xavier Carlús. Ens van parlar d'un lloc interessant, el bosc del Quer, a Sant Julià de Vilatorrada (Osona), amb dos jaciments de cronologies diferents: un camp de sitges de l'antiguitat tardana (segles VII-VIII/IX dC) i un jaciment prehistòric del moment postcardial calcolític amb restes del bronze final - primera edat del ferro, amb 234 estructures entre les quals hi ha sitges, cubetes i estructures amb forats de pal de sosteniment, també estructures de combustió i grans retalls. Destaca entre el material exhumat els atuells campaniformes de tipus pirenaic.

D'altra banda tenim el jaciment ja conegut d'antic de Cal Posastre a Sant Martí Sarroca (Alt Penedès) on Àlex Vidal i Borja Pelegero ens presenten noves troballes d'aquest conjunt escultòric ibèric a partir d'una intervenció arqueològica.

Aparegué una estructura de planta quadrangular amb les restes d'elements escultòrics relacionats amb els trobats antigament i datats en època ibèrica i que ajuden a completar el grup escultòric i el coneixement d'aquesta vil·la romana del segle I dC.

Seguim amb una intervenció programada com és la Cova de Sant Llorenç de Sitges (Garraf), intervenció feta pel SAPPO de la Universitat Autònoma de Barcelona i presentada per Ferran Borrell, Anna Gómez, Miquel Molist, Carles Tornero i Oriol Vicente. Hi expliquen la represa d'un jaciment conegut d'antic per inserir-lo en l'estudi de l'àrea del Garraf i del Baix Llobregat. Aquest jaciment s'emmarca entre un moment C14 7736-7586 cal BC anterior a les primeres ocupacions neolítiques del període cardial amb datació 5726-5573 cal BC; posteriorment, s'hi troben nivells del neolític antic epicardial de 4989-4800 cal BC a 4831-4612 cal BC, i també del neolític mitjà 3765-3538 cal BC. També s'hi troben nivells del calcolític.

Tornem a trobar un jaciment producte d'una intervenció d'infraestructures com el Canal Segarra-Garrigues. Es tracta d'un assentament a l'aire lliure del neolític final - calcolític i del bronze final a la Cantorella (Maldà, Urgell) a la vall del riu Corb, amb la intervenció d'Iltirta Arqueologia, SL, amb Òscar Escala, Andreu Moya, Enric Tartera, Ares Vidal i l'empresa Antropòlegs.lab, amb Núria Armentano. Presenta fosses, sitges, possibles cabanes amb traces de suports de pal i estructures de combustió com a possibles focus.

Seguim amb intervencions preventives del neolític i l'edat del bronze a la zona de l'aeroport de Reus en el Camp de Tarragona i a Coll Blanc que presentaren Pilar Bravo, Miriam Garcia i Eduard Solà. S'hi han trobat estructures del neolític antic postcardial amb datacions 3980-3760 cal BC, estructures del neolític mitjà i neolític final - calcolític, així com estructures del bronze inicial d'un conjunt funerari datat per radiocarboni el 1890-1630 cal BC. També hi aparegueren restes de cronologia romana. A la nau industrial del Coll Blanc s'hi han trobat estructures neolítiques

amb ceràmica cardial datades el 5040-4780 cal BC i altres estructures del neolític final Veraza.

Passem a un jaciment excavat de fa anys i museïtzat en el qual s'han portat a terme nous treballs en tot el seu àmbit i en les zones adjacents, com és la Vil·la Romana de Torre Llauder, amb la presentació dels treballs de recerca i restauració a càrrec de Joaquim Garcia i Carme Puerta. S'ha treballat en el peristil 1, del jardí del qual es pot refer l'aspecte aproximat, i en el 2, que presenta un pati amb un porxo ampli. La zona del peristil 1 presenta reformes en l'època baiximperial per passar a fer-hi estances per a activitats industrials i d'emmagatzematge.

Tornem a una actuació lligada a la restauració i l'adequació museística d'un dels edificis més emblemàtics de Catalunya, les Drassanes Reials de Barcelona. El treball el presenten Esteve Nadal i Adriana Vilardell, amb els resultats de la troballa d'una necròpolis romana amb inhumacions, incineracions amb urnes, entre d'altres, de vidre, en un recinte de planta rectangular que bé es podria tractar d'un mausoleu. Respecte al que és l'edifici de la Drassana Reial la intervenció arqueològica ens mostra unes estructures del segle XIV que no es corresponen amb l'edifici actual, que s'inicia a finals del segle XVI i culmina a mitjan segle XVIII.

Una altra de les ponències ens presenta les intervencions emblemàtiques, sota la direcció d'Imma Teixell, Moisès Díaz i Joan Eusebi Garcia, al beateri de Sant Domènec, amb el títol: "Les darreres intervencions al beateri de Sant Domènec: la transformació de la plaça de representació del *Concilium provincial hispaniae citerioris* en la Tarragona medieval i moderna". Les intervencions del 2010-2011 a ca l'Agapito de Tarragona, indret ja excavat l'any 1997, han permès documentar i restituir un sector de la plaça de representació d'època flàvia que a finals del segle IV o inicis del V entra en col·lapse i es reurbanitza i perviu fins al segle VIII. Al segle XII es recupera aquest sector i en aquest lloc s'instal·la l'edifici del beateri i passa dels templers als pares dominics. Amb els treballs executats es va poder resseguir i refer tota la història des de la plaça de representació romana fins a la fi del convent l'any 1951.

Ara li toca el torn a un altre dels jaciments on fa anys que s'hi fan intervencions en tots els nivells, tant l'arqueològic com en el de restauració: es tracta del castell de Montsoriu a la comarca de la Selva, entre els termes d'Arbúcies i Sant Feliu de Boixalleu.

Gemma Font, Josep M. Llorens, Quim Mateu, Sandra Pujades i Jordi Tura ens presenten els testimonis arqueològics de l'abandonament d'un gran castell. L'estudi se centra en la troballa a la cisterna del pati d'armes del testimoni arqueològic de l'abandonament, una gran quantitat de vaixel·la de taula, 400 objectes ceràmics i de vidre, atuells de cuina dels segles XV i XVI i 12.000 restes de fauna.

A la comarca de la Segarra, prop de Torà tenim la impressionant Torre de Vallferosa. En Joan Menchón ens redescobreix aquesta singularitat de l'arquitectura militar catalana.

Els treballs que s'hi han fet i la datació radiocarbònica d'una fusta fan replantejar a l'autor l'adscripció d'aquest tipus de torres medievals. Aquestes torres es dataven al segle X, però el carboni 14 ens dona una datació de 690-750 cal BC i 762-887 cal BC.

A l'Esquerda, a la comarca d'Osona, es porta a terme un projecte d'arqueologia experimental interessant. A part de les diferents èpoques que s'hi estudien, s'ha procedit a fer estudis arqueobotànics i experimentacions amb diferents tipus de llavors. L'equip integrat per l'Imma Ollich, Carme Cubero, Maria Ocaña i Montserrat de Rocafiguera ens presenta els resultats dels estudis paleontològics de l'època ibèrica, visigòtica i feudal, i també els resultats de vint anys de conreus experimentals (1991-2011).

Una altra intervenció programada és la del castell de Selmella, al Pont d'Armentera, a l'Alt Camp, que ens presenten Mònica López i Ramon Serra. Ens mostren el treball sobre les fonts escrites, i les intervencions al recinte sobirà i al recinte jussà en un castell palau gòtic de tres plantes.

La ponència "Caldes de Montbui: la recuperació de la muralla medieval", a càrrec de Daniel Gutiérrez, Lluís Juan i Anna Monleón, ens presenta una intervenció preventiva que inclou dues parts, una primera que és la muralla medieval en diferents trams –un en edificis del nucli antic, un altre tram al carrer de la Muralla i un darrer davant del Molí de l'Esclop amb una bestorre i el portal de Santa Susanna– i finalment la intervenció en el Molí de l'Esclop, en què es recupera aquest interessant molí de la riera de Caldes dels segles XII-XIX juntament amb quatre molins més.

També es va tractar la paleontologia a la zona d'Isona i Conca Dellà, a càrrec de Rodrigo Gaete, Bernat Vila i Violeta Riera. En la seva ponència ens presenten les actuacions en els jaciments més representatius, en què destaquen els que tenen restes de dinosaures com els tireòfors, ornitòpodes i sauròpodes, tots herbívors, i també de teròpodes, uns dinosaures carnívors. També hi destaquen els ous de titanosaures, així com altres tipus de fauna com peixos i amfibis i també restes fòssils vegetals.

Per acabar el cicle, es presentaren els primers resultats de la intervenció a la vil·la romana del Pont del Treball de Barcelona, amb motiu de les obres de l'estació de la Sagrera de la línia del tren d'alta velocitat. Els encarregats de la presentació foren Daniel Alcubierre, Emiliano Hinojo i Antoni Rigo.

La intervenció es va fer en dos torns de treball diari i amb una recopilació fotogràfica i ortofotogràfica que garantia la plasmació ràpida de la realitat de la intervenció. En aquest jaciment es va posar al descobert part d'una explotació agrícola de llarga durada, que va del segle II aC fins al segle IV dC.

La zona excavada correspon al vial d'accés a la futura estació; les obres posteriors comportaren més endavant l'excavació de la resta de la vil·la. Hi destaquen una sèrie de paviments *d'opus sectile* i *opus tessellatum*, pintures murals, un estany i un conjunt termal privat. Aquesta troballa s'ha fet en la zona de l'*ager* de Barcino on fins fa poc gairebé no hi havia evidències d'ocupació romana.